

АДМІНІСТРАТИВНЕ СУДОЧИНСТВО В СИСТЕМІ ЗАГАЛЬНОГО ПРАВА: ПРОПЕДЕВТИЧНИЙ АСПЕКТ

Марат Петрович КОВАЛЬ,

*канд. юрид. наук,
суддя П'ятого апеляційного
адміністративного суду*

Дослідження адміністративного судочинства в державах системи загального права є надзвичайно актуальним у контексті глобалізації правових систем, посилення інтеграційних процесів та необхідності забезпечення належного захисту прав і свобод громадян у взаємовідносинах із публічною владою.

По-перше, система загального права (Common Law) відрізняється від континентальної (романо-германської) системи своїми підходами до правотворчості та правозастосування. Адміністративне судочинство в таких країнах, як Велика Британія, Сполучені Штати Америки, Канада та Австралія, функціонує за принципами, що базуються на прецедентному праві. Вивчення цього досвіду є важливим для розуміння можливостей застосування окремих інститутів та принципів загального права в континентальній правовій системі. Необхідно також зважати на те, що правова система загального права базується на принципі прецедентного права, де судові рішення є джерелом права і мають обов'язкову силу для розгляду подібних справ. Таким чином, процесуальне право, яке визначає порядок судочинства і формування судових рішень, набуває домінуючого значення порівняно з матеріальним правом, яке визначає суспільні відносини [1, с.67].

По-друге, адміністративне судочинство в державах системи загального права демонструє високу ефективність у вирішенні конфліктів між громадянами та органами публічної влади. Досвід цих країн може бути корисним для України та інших держав, що прагнуть реформувати свої системи адміністративного судочинства, щоб підвищити їх ефективність, прозорість та доступність.

По-третє, дослідження адміністративного судочинства у державах системи загального права сприяє пошуку шляхів гармонізації національного законодавства з міжнародними стандартами у сфері захисту прав людини. Це особливо актуально в умовах євроінтеграційних процесів, коли необхідно адаптувати правову систему до вимог міжнародних та європейських стандартів.

Нарешті, актуальність теми обумовлена потребою удосконалення доктрини адміністративного судочинства в Україні. Залучення та адаптація позитивного досвіду держав загального права може сприяти розвитку національної доктрини, вдосконаленню адміністративного судочинства та забезпеченню більш ефективного захисту прав громадян у публічно-правових відносинах.

Наголосимо на тому, що порівняльний аналіз систем адміністративної юстиції різних країн демонструє їхню суттєву різноманітність. Формування цих систем відбувалося в контексті специфічних соціально-історичних умов та під впливом різних юридичних доктрин, що зумовило відмінності в їхніх принципах, процедурах та інститутах

В правових системах, заснованих на принципах загального права, не існує єдиного, централізованого механізму досудового вирішення публічно-правових спорів. Функції попереднього розгляду таких спорів, як правило, покладаються на суди загальної юрисдикції.

Англосаксонська модель адміністративної юстиції характеризується переважанням звичаєвого права та принципу *stare decisis*, згідно з яким суди зобов'язані дотримуватися попередніх судових рішень за аналогічних обставин. Це свідчить про значний вплив історичної спадковості та прецедентного права на розвиток адміністративного судочинства в цих країнах [2].

Адміністративне судочинство у Великій Британії можна розглядати як сукупність процесуальних форм захисту прав і свобод громадян від незаконних дій адміністративних органів, а також як систему квазісудових процедур, що доповнюють традиційне судочинство.

На відміну від континентальних правових систем, що характеризуються чітким поділом юрисдикції між загальними судами та адміністративними органами, англосаксонська система адміністративного судочинства базується на принципі єдності юрисдикції. Історично склалося так, що у Великій Британії не було створено спеціалізованих адміністративних судів, а функції судового контролю за діяльністю державних органів покладено на загальні суди. Такий підхід зумовлений принципом верховенства права, який передбачає рівність усіх перед законом та відсутність будь-яких привілеїв для державних органів.

Англійська правова система розробила та успішно реалізувала модель судового контролю за діяльністю виконавчої влади, яка характеризується оптимальним поєднанням принципів співробітництва та незалежності. Адміністративні суди в англосаксонській системі виконують функцію квазісудових органів, тісно взаємодіючи з виконавчою владою, проте підлягають судовому контролю з боку судів загальної юрисдикції, що гарантує законність та обґрунтованість їхніх рішень [3, с. 128-129].

Таким чином, дослідження адміністративного судочинства в державах системи загального права має не лише теоретичну, але й практичну цінність, сприяючи розвитку правової науки та підвищенню якості правосуддя в Україні та інших країнах, що прагнуть реформувати свої системи адміністративного судочинства.

Порівняльний аналіз систем адміністративної юстиції свідчить про те, що англосаксонська модель суттєво відрізняється від континентальної. Відсутність чіткого поділу між адміністративними судами та судами загальної юрисдикції, а також пріоритет звичаєвого права та прецедентів – це характерні риси англосаксонської системи, які обумовлені її історичним розвитком та особливостями правової культури.

Список використаних джерел:

1. Скакун О. Ф. Теорія держави і права. підруч. Харків : Консум. 2021. 656 с.
2. Бевзенко В. Адміністративна юрисдикція: сутність, критерії та межі. *Юридичний вісник України*. 2019. 2-8 серпня (№ 31). URL: <https://racurs.ua/b104-administrativna-urisdikciya-sutnist-kriteriyi-ta-meji.html>
3. Решота В. Реформа адміністративної юстиції у Сполученому Королівстві Великої Британії та Північній Ірландії. *COPERNICUS Political and Legal Studies*. 2022. Vol. 1. Issue 2. P. 24-32